

Činjenica da vam je 51 godina, da ste dva desetljeća samohrana majka šestero djece, teška je sama po sebi.

A kada se na sve to dodaju teška ratna i poratna vremena, pa i današnja kroz koja BiH prolazi, onda sve to treba pomnožiti nebrojeno puta. I kao da sve to nije bilo dovoljno za junakinju naše priče, jedini posao koji je mogla dobiti je po život opasni posao deminera.

Zbog rada na različitim područjima svako malo je po mjesec-dva izbivala iz kuće, za djecu se brinula njena ostarjela majka, a životne nedaće, poput bolesti djece, pa i one najteže, sustizale su je nesmiljeno. I sami bi se, da ste imali tu (ne)sreću u životu, zapitali „što sam ja komu zgriješila, pa da mi se ovako vraća“, a svjesni ste da niste zgriješili ništa, naprotiv. To se svako malo zapita i Davorka Vrgoč, Livanjka koja je rodni kraj branila s puškom u ruci, ali i pomažući nevoljnicima.

Kućni odgoj i vjera nisu joj dopuštali da ljude dijeli ni po naciji, ni po tomu na koji se način mole Bogu, te su njenu humanost i pomoć kroz četiri ratne godine (a i kasnije) osjetili i Hrvati izbjeglice, i Srbi koji su čekali na razmjenu, izbjegli Bošnjaci a i oni domaći, susjedi „u potrebi“. Rekli bismo ništa neuobičajeno za normalne ljude, no, kada to stavimo u nenormalni kontekst ratnog kaosa, povampirenih strasti i izama svake vrste, te sve to začinimo Davorkinom pripadnošću HOS-u, ta kombinacija gotovo da je nezamisliva i sa sadašnjeg stanovišta, a kamoli ondašnjeg, ratnog, jer je to, na žalost za veliki broj ljudi, bilo ravno veleizdaji.

Upravo to je i po Davorkinu mišljenju jedan od osnovnih razloga što u svom rodnom gradu ni nakon rata nije mogla dobiti nikakav „normalan“ posao, a valjalo je prehraniti obitelj. „Normala“ se ogledala u bilo kakvom, pa i fizičkom poslu, samo da majka ostane kod kuće, uz svoju djecu, četiri kćeri i dva sina.

„Shvatila sam da ne mogu dobiti posao u Livnu, zbog mojeg načina života. Gledala sam uvijek čovje-

Deminerka

„Mina te ubija fizički, tjelesno, a mene je moj grad ubio duševno“, kaže Davorka Vrgoč

Tekst i foto: **Željka Mihaljević**

ka kao čovjeka. U humanitarnom radu nikada ni kune, ni marke, nisam zaradila. Hvala Bogu, vjerojatno mi se to vraća na način da, premda iz dana u dan idem među mine, preživljam. Vjerojatno mi i Bog plaća na taj način“, bile su njene riječi koje nam je izrekla, sada već davne 2003. godine. Umorna od nerazumijevanja i odbijenica za posao, patnja ove nesretne žene ogledala joj se na licu, a riječ zastajala u grlu.

Godinama kasnije ponovno razgovaramo na istu temu. Kaže, da kada je prije sedamnaest godina (1997.) otišla na dvomjesečni tečaj pri UN, mislila je da će se deminerskim poslom baviti samo par mjeseci... „Tečaj su stranci plaćali po 1.200 maraka mjesečno, što nisu bili mali novci u ono vrijeme. A ja sam trebala novac kako bih opremila djecu u školu. Dolazila je i zima, pa sam samoj sebi govorila neka me još malo, treba nabaviti zimmicu i sve druge potrebštine za kuću... i eto, već sedamnaest godina sam s minama.“

Vraćamo se ratu. Davorka se okružila slikama, pismima, uspomjenama... Ne zna koje prije da pokaže, a prve izbjeglice bile su iz Karlovca, pa onda iz Vukovara... u Hrvatskoj je bjesnio rat, u BiH se „ljudjalo“, a Davorka se sa skupi-

nom žena organizirala u Udrugu žena protiv rata. Potom je planulo u BiH, te jadu, nesretnim ljudima, spaljenim ognjištima, egzodusu izbjeglih... nije bilo kraja. A ni ljudskoj zloći, činilo se. No, na sreću, ni ljudskoj dobroti.

Ratne 1993. godine u kolovozu, kada joj sinu Stipi nije bilo ni 40 dana, Davorka se ponovno sa ženama „bacila“ u humanitarni rad. Tada je Bugojno „palo“ i valjalo je primiti izbjegle. Kod tog „palo“, malo se zamislila i rekla: „Ovisi kako tko gleda, uglavnom Hrvati su bježali iz grada u kojemu je sve pozicije držala Armija BiH, a logori i zatvori nicali jedan za drugim.

Kućni odgoj i vjera nisu joj dopuštali da ljude dijeli ni po naciji, ni po tomu na koji se način mole Bogu

ka mekog srca

Tada sam primila obitelj Vidović, bilo ih je petoro, a uz njih i obitelj Pejak, dvije sestre, drugi dio obitelji ostao im je zatočen u Bugojnu. Preko obitelji Vidović upoznala sam i Mariju Pilić, s kojom sam se sprijateljila. Puno mi je draga, bila je i krizmana kuma mojoj Antoniji. Kasnije sam i nju uključila u humanitarni rad.“ Davorka pokazuje slike na kojima je bila gotovo nerazdvojna trojka - ona, Marija i Zdravka Špirić.

U telefonskom razgovoru s Marijom Pilić, koja danas živi u svom Bugojnu, doznajemo kako je ona sa suprugom i kćerkom u Livno došla s vrećicom u ruci. „Na nama

su bile jedne te iste majice, nismo se imali u što presvući... a onda smo upoznali Davorku i sve je bilo lakše. Smjestili smo se u jednu kuću, a ona nam je bila oslonac u svemu. Stvarno je bila jedna nesebična osoba. Nije nas razdvajala od svoje djece. Govorila sam joj da treba misliti više na sebe i na svoju djecu. Najgora je bila po sebi... ali ne, ona nije znala stati. Govorila sam joj: ‘Davorka ne možeš tako, ja tebi priznam da imaš veliko srce i sve, al’ opet...’ Ne znam kako bih vam to objasnila, to je za mene bio njen veliki nedostatak, jer i ja volim ljude, volim pomoći. Sve to volim, ali sve u svojim granicama,

▲
Pitamo čega se više plaši, mina, zmiija ili nečeg trećeg? „Pa, pravo da ti kažem, našeg naroda

a Davorka nije imala granica. Ona je vukla i od sebe i od svoje djece, pa davala nama i drugima...”

„Kad je iz Bugojna sa svojom obitelji izašla moja prijateljica Zdravka Špirić, nisu imali gdje. Smjestila sam ih kod sebe“, priča Davorka. Zdravka danas živi u Americi.

„Sa Zdravkom sam se upoznala, točnije, ona je mene našla na preporuku svojih Bugojanaca, jer joj je trebao smještaj i hrana za djecu. Bilo je to 1994. Zdravku, Hrvatica, i njenog muža Boru, Srbina, i dvoje djece nisu blagonaklono gledali, uvjetno rečeno, ni s jedne strane. S njima je bila još jedna četveročlana srpska obitelj. Čekali su razmjenu i nisu imali kud. Bili su u mojoj rodnoj kući u Kablčićima, a sa njima i moja majka“, priča Davorka.

Pitamo, kako su, s obzirom na rat, na sve to gledali seljani, njeni susjedi.

„A kako? Možeš i sama pretpostaviti. Nisu baš gledali dobro na to prihvatanje i primanje Srba u kuću. Bilo je i prijatnji od nekih ljudi, neću ih imenovati, pa sam dovela svoje četvero djece da budu s njima i majkom, kako bi im dokazala da su sigurni kod mene“, govori Davorka i prisjeća se pokojnog fra Marka Gele, koji je od samih početaka rata pomagao i Srbima i Bošnjacima, pored svoga naroda, naravno.

Kaže da je čuo da ona skrbi i dvije obitelji, a osmero usta je trebalo nahraniti, pa je ponudio svoju pomoć. Zdravka je išla kod njega u Caritas po pakete, koje je on odvajao za njih. Kaže kako im je dao i nešto novaca, no da nikada nije pitala ni kada ni koliko.

Četveročlana srpska obitelj nakon izvjesnog perioda otišla je u razmjenu u Bijeljину, a Zdravka je sa svojim pošla u razmjenu, kod Zadra. „Na svu sreću, razmjena nije uspjela. Srbi ih nisu htjeli primiti. Pitali su ih šta su do sada

radili, te im rekli da su pravi Srbi bili bi tu kod njih, a ne kod Hrvata. Tako da su se vratili ponovo u Livno, gdje su bili sve do povratka u Bugojno, odakle je Zdravka s obitelji otišla u Ameriku.“

Sve to vrijeme su Zdravka Špirić, Marija Pilić i Davorka radile humanitarno, stalno bile skupa, a i nakon rata ostale u kontaktu, njegujući lijepo prijateljstvo.

U razgovoru s nama, Marija nam je govorila i o drugom bračnom paru, prijateljima iz Bugojna, srpskoj obitelji Đerić. I oni su trebali ići u razmjenu, pa su mjesec dana bili kod Marije u njenom livanjskom domu. „I oni su zavoljeli Davorku, a ja sam sa Snježom odrasla. Otišli su u razmjenu, za Novi

Razmjena nije uspjela. Srbi ih nisu hteli primiti. Pitali su ih šta su do sada radili, te im rekli da su pravi Srbi bili bi tu kod njih, a ne kod Hrvata

Sad. Davorka je bila sa mnom, zajedno smo ih ispratili..., veza je ostala i danas, drago mi ih je i čuti i vidjeti“, kazala nam je Marija, a Davorka u hrpi pisama i fotografija izdvaja Snježanina pisma. Ne može ih se ni izbrojiti, njenih je najviše.

I puno bi toga bilo još za reći. Pitam da, kada bi se sve ovo pono-

vilo, bi li isto napravila? Bez razmišljanja kaže da bi i više nego što je uradila tada, jer bi sada znala kako bi neke stvari mogla odraditi i bolje!

I danas se bavi humanitarnim radom. Dugo godina kroz Misiju bez granica, pa u Udruzi Sv. Vinka Paulskog s ostalim ljudima dobra srca obilazi stare i napuštene, bez obzira na vjeru i naciju, a humanitarna je i priroda samog njenog posla, deminerke.

I evo nas ponovno na početku priče. Radila je po cijeloj BiH, pa i Makedoniji, „čistila“ zemlju kako bi se neka druga djeca mogla slobodno igrati na svojim ognjištima, a njezina se bez nje snalazila u Livnu. Jedan od težih terena bio joj je Bratunac, blizu granice BiH sa Srbijom. Tamo je mjesec i pol radila bez ijednog dana odmora. Sjećanja na to razdoblje i danas su živa.

„Prije našeg dolaska na to područje više od deset godina nije ušla ljudska noga. Sve je zaraslo u korov, šikaru...bilo je puno mina, zmija... Namnožile se, valjda, bez ljudskog prisustva. Po teškom terenu, u zaštitnom odijelu sa šljemom na glavi i nesnosnim ljetnim temperaturama, valjalo je na leđima iznijeti kompletnu opremu, tešku i do 50 kilograma“.

Pitamo čega se više plaši, mina, zmija, ili nečeg trećeg? „Pa, pravo da ti kažem, našeg naroda. Nemoj me shvatiti pogrešno, ali iskusi sam svašta. Mine ne ubijaju čovjeka u onom smislu u kojem ga ubijaju ljudi... Mina te ubija fizički, tjelesno, a mene je moj grad ubio duševno. Najveća rana koju nosim je ona ljudska... Mina se uopće ne bojim, vjeruj mi! Od njih bi stradala samo ja, moja obitelj vjerojatno ne bi, a dobili bi valjda i neku odštetu...“

(Tekst je nastao kao deo projekta „Living Together“, koji sprovode Nezavisno društvo novinara Vojvodine i BH novinari, a koji je finansiran sredstvima Medijskog fonda „Jačanje medijske slobode u Srbiji“ Evropske unije, Delegacija Evropske unije u Srbiji. Sadržaj priloga je isključivo odgovornost realizatora projekta i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.)